

sintaxă sînt prea evidente pentru ca să mai fie nevoie de a insista asupra lor. Un cuvînt compus este o propoziție prescurtată...»¹.

Admițînd, în principiu, că formațiile compuse provin din grupuri sintactice determinate, putem, în mare, identifica în cadrul compusului aceleași raporturi sintactice ca și între părțile constitutive ale unui grup sintactic obișnuit, compară de exemplu, *independență social-economică* și «independență socială și economică» (raport de coordonare), dar *teoria materialist-dialectică* și «teoria materialismului dialectic» (raport de subordonare). Topica elementelor compusului, atît în limba română cît și în limba rusă, oglindește în general succesiunea unităților alcătuitoare ale grupurilor sintactice corespunzătoare. Acest paralelism se verifică îndeosebi la compusele prin subordonare, deoarece raportul de subordonare implică o ordine oarecum stabilă a relatelor. Din acest punct de vedere, pentru limba română e caracteristică «topica obișnuită, adică obiectivă, a limbii noastre, potrivit căreia elementul cunoscut ('determinantul') precedă pe cel nou, necunoscut ('determinantul' sau 'determinativul')»². Trebuie menționat că regula e valabilă, în primul rînd, pentru compusele derivate de la un grup sintactic bazat pe un acord între un substantiv și un adjectiv, categoria cea mai răspîndită și productivă de adjective compuse prin subordonare (*filozofia materialist-dialectică, republică democrat-populară, teatrul realist-critic*). În cazul recțiunii, topica este adesea inversată, sub influența unor modele străine³.

Mai complicată este situația în cazul coordonării, unde topica nu mai poate fi dedusă pornind doar de la considerente de ordin sintactic. La acest nivel intervin factori de altă natură, a căror pondere se cere determinată de la caz la caz.

Primul fapt care atrage atenția este intervertirea ordinii componentelor în raport cu modelul rusesc: *bază tehnico-materială (материально-техническая база), muncă politico-organizatorică (организационно-политическая работа), realizări tehnico-științifice (научно-технические достижения), succese politico-economice (хозяйственно-политические успехи)*. Aici nu mai putem invoca ordinea părților grupului sintactic de la care s-ar fi putut porni inițial, ca în cazul compuselor prin subordonare. De data aceasta cauza este internă, ține de natura compusului românesc, independent de topica originalului.

În literatura de specialitate se încearcă o soluție a problemei pentru compusele prin coordonare desemnînd relații dintre țări, popoare (*anglo-francez, anglo-american, austro-ungar etc.*). «În ceea ce privește locul pe care-l ocupă în acest caz fiecare element în parte, se poate spune că de cele mai multe ori se așază întîi adjectivul care se prezintă sub o formă prescurtată»⁴. «Faptul că se spune *franco-sovietic* și nu *sovietico-francez* sau *austro-ungar* și nu *ungaro-austriac* se explică prin tendința spre scurtime»⁵. Și mai departe, cu referire la alte adjective, din afara grupului tematic menționat mai sus: «Se poate

¹ A. Darmesteter, *Traité de la formation des mots composés dans la langue française comparée aux autres langues romans et au latin*, Paris, 1875, p. 4.

² I. Iordan, *Stilistica limbii române*, București, 1944, p. 219—220.

³ Zezi și F. Ciobanu, *Formații cărțurăști în compunerea românească*, în *Omagiu lui Iorgu Iordan*, București, 1958, p. 161—169.

⁴ Fulvia Ciobanu, *Scrierea cuvintelor compuse*, București, Edit. Academiei, 1958, p. 27.

⁵ Halina Mirska (Varșovia), *Unele probleme ale compunerii cuvintelor în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, București, 1959, p. 171.